

Recull de recursos 16
Novembre 2008

Exemples pràctics **X** bones pràctiques

El títol del recull que teniu a les vostres mans és prou significatiu. Pretén orientar-vos a l'hora de buscar recursos per introduir canvis a la manera de desenvolupar l'educació ambiental en el vostre centre educatiu.

Us presentem...

Instruments que ens orienten

Exemples que ens inspiren

Programes, xarxes, apunta-t'hi!

Instruments que ens orienten

FRANQUESA, T. (dir.). *Guia per fer l'ecoauditoria del centre educatiu*. Barcelona: l'Ajuntament, 2004. 6 vol. + 1 cd-rom.

Adreçat a ensenyament secundari. Eina a través de la qual els alumnes avaluen i milloren ambientalment els centres educatius. L'obra està formada per cinc volums, cada un centrat en un vector (aigua, energia, mobilitat, biodiversitat i materials i residus); una guia d'orientacions per al professorat i un cd-rom que conté els fulls de registre i altres documents de treball.

FRANQUESA, T. (dir.). *Projecte Adoptem la ciutat*. 2a ed. Barcelona: l'Ajuntament, 2004. 62 p.

Adreçat a cicle mitjà i superior de primària. El material està dividit en tres grans blocs: proposta didàctica, anàlisi dels principals problemes ambientals de la ciutat i propostes d'activitats. El darrer bloc està dividit en set capítols, centrats en mobilitat, animals, verd urbà, edificis i espais urbans, energia, residus i soroll.

GELI, A. M., et al. *L'ambientalització curricular en l'ensenyament obligatori: una proposta de definició, caracterització i estratègies*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Dep. De Medi Ambient i Habitatge, 2007. 150 p. Presenta els resultats del projecte de recerca sobre l'ambientalització curricular a l'ensenyament obligatori i el procés seguit per obtenir-los. Es tracta d'un treball realitzat pel GRECA (Grup de Recerca en Educació Científica i Ambiental) en el marc del programa educatiu d'Escoles Verdes.

Guies d'educació ambiental. Barcelona: l'Ajuntament, 1998.

Col·lecció de guies temàtiques que ofereixen informació divulgativa i propostes pràctiques (ex.: festes més sostenibles, compostatge, oficina verda, prevenció de residus, etc.). Es poden consultar en PDF al web www.bcn.cat/agenda21/publicacions/guiesdeducacio.htm.

HART, R. A. *La participación de los niños en el desarrollo sostenible*. Barcelona: P.A.U. Education, 2001. 208 p. Manual amb principis i mètodes participatius per implicar els infants en projectes de medi ambient i de desenvolupament de la comunitat. Inclou experiències i models, tècniques i mètodes de participació infantil.

MOGENSEN, F., et al. *Educació per al desenvolupament sostenible: tendències, divergències i criteris de qualitat*. Barcelona: Graó, SCEA, 2007. 207 p. Estudi comparatiu de l'evolució dels plantejaments i les pràctiques de les escoles compromeses amb l'educació ambiental en tretze països. Presenta una llista sistemàtica de criteris de qualitat de l'educació per a la sostenibilitat en l'àmbit escolar.

PARÍS, A.; CARRERO, X. **Acció 21: guia metodològica per avançar cap a la sostenibilitat de Barcelona.**

Barcelona: l'Ajuntament, 2003. 86 p.

Guia que ofereix pautes metodològiques per impulsar un pla d'acció en qualsevol tipus d'empresa, entitat o institució. Inclou exemples reals d'actuacions classificades per sectors.

Perspectiva ambiental. Fundació Terra. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 1995. Suplement de la revista *Perspectiva Escolar*. Monogràfics que tracten temàtiques ambientals molt diverses. Cada un dels números conclou amb un seguit d'accions i propostes per millorar els principals problemes ambientals.

WEISSMANN, H.; LLABRÉS, A. **Guia per fer l'Agenda 21 escolar.** Barcelona: l'Ajuntament, 2001. 80 p.

Orientacions adreçades a tots els centres educatius que vulguin fer la seva Agenda 21. Inclou una breu introducció al concepte de la sostenibilitat i desenvolupa les diferents fases de l'Agenda 21 Escolar.

Exemples que ens inspiren

40 experiències en Agenda 21 Escolar: la escuela por la sostenibilidad = 40 jardunbide eskolako Agenda 21 programan: eskola iraunkortasunerantz [en línia].

Vitoria: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco, 2007 [Consulta: 18 novembre 2008]. Disponible a: <http://www.ingurumena.ejgv.euskadi.net/r49-6172/es/contenidos/libro/40_experiencias_a21escolar/es_pub/adjuntos/40_experiencias.pdf>.

Experiències de centres educatius partícips de l'Agenda 21 Escolar del País Basc. La versió en paper conté un DVD amb el pdf del llibre i el material elaborat pels centres educatius.

100 bones idees: catàleg de bones pràctiques dels signants del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat

[en línia]. Barcelona: l'Ajuntament, 2005 [Consulta: 18 novembre 2008]. Disponible a: <<http://www.bcn.cat/agenda21/bonespractiques/100bonesidees.htm>>.

Descripció sintètica d'actuacions i resultats assolits per 100 signants del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat – Agenda 21 de Barcelona.

Agenda21Escolar [en línia]. Barcelona, 1 oct. 2007

[Consulta: 18 novembre 2008]. Disponible a: <www.sunion.net/serveis/agenda21web/index.htm>.

Web de l'Escola Súnion de Barcelona on presenten els resultats de l'auditoria ambiental que han elaborat, així com propostes per 'aconseguir un estalvi econòmic i ecològic'. Aquest web forma part del crèdit variable d'ecologia urbana de l'escola.

ÁLVAREZ, P., et al. **Educación ambiental: propuestas para trabajar en la escuela.** Barcelona: Graó, 2004.

131 p.

Recull d'articles i textos on es reflexiona i s'il·lustren experiències útils per la seva aportació de diferents punts de vista i/o recursos metodològics.

BOLEDA, C.; CAPDEVILA, L. **Recuperem els jardins escolars.** Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Institut d'Educació, 2007. 92 p.

Experiències viscudes en el marc d'aquest programa emblemàtic del Projecte d'Educació en Valors.

CANO, J. M^a. **La ecoescuela: una fórmula para la educación ambiental** [en línia]. [Sevilla] : Junta de Andalucía. Consejería de Educación y Ciencia. Dirección General de Evaluación Educativa y Formación del Profesorado, [2002] [Consulta: 18 novembre 2008]. Disponible a: <<http://www.juntadeandalucia.es/averroes/publicaciones/programasyactuaciones/ecoescuela.pdf>>.

L'autor presenta de manera directa tots els pros i els contres de l'experiència duta a terme pel seu centre de secundària dins el programa *Ecoescuelas*.

CARBÓ, L. (coord.). **Una escola participativa i democràtica.** València: Tàndem, 2003. 88 p.

Treball sobre participació en el qual l'escola del poble de l'Almoines ha recopilat una sèrie d'experiències sobre les assemblees i la coordinació entre les diferents etapes educatives.

Cosetes que pots fer tu per cuidar el medi ambient [en línia].

Producció: Ajuntament de Barcelona. Districte de les Corts. Realització: Iarigafa.net. Barcelona, 3 febrer 2008 [Consulta: 18 novembre 2008]. 1 audiovisual: 5 min. Disponible a: <www.iarigafa.org/coses/iarigafa_cosetes.wmv>.

Breu audiovisual d'humor que mostra tota una sèrie d'accions que es poden dur a terme per tal de fer més sostenible la nostra vida quotidiana.

De mi escuela para mi ciudad : una pequeña gran historia: cinco años 1998-2003. Segovia: el Ayuntamiento, 2004. 109 p.

Publicació que recull resumidament els cinc primers anys del programa d'educació ambiental de Segòvia *De mi escuela para mi ciudad*. En destaquem la informació del tercer, quart i cinquè any del programa ja que presenta les experiències d'ambientalització del pati de diverses escoles que han dut a terme una ecoauditoria escolar.

ECObloc: Escola Vedruna – Àngels [en línia].

Barcelona: Wordpress, 15 febrer 2008 [Consulta: 18 novembre 2008]. Disponible a:

<<http://ecobloc.vedruna-angels.org>>.

Bloc de l'Escola Vedruna-Àngels del qual tenen cura uns quants alumnes voluntaris de la Comissió i el Club de Medi Ambient. Es poden aportar notícies, comentaris, curiositats, experiències personals, recomanacions, fotografies, reflexions, etc.

EQUIPO DE LA ESCOLA BRESSOL ALBÍ. Una ecoauditoria en la escuela infantil. **Ciclos**, 1999, núm. 6, p. 3-7.

Clara mostra de que un projecte d'educació ambiental no ha de suposar realitzar més activitats de les habituals, sinó que les que s'organitzen han de tenir en compte la cura i el respecte cap al medi ambient.

Escola de natura [en línia]. Barcelona [Consulta: 18 novembre 2008]. Disponible a: <www.xtec.cat/ceipfontfargas/natura.htm>.

Web del CEIP Font d'en Fargas de Barcelona on es presenten de manera visual tots els espais i actuacions realitzades dins el marc dels projectes de l'Agenda 21 Escolar i d'Escoles Verdes.

Fitxes de sostenibilitat. Barcelona: l'Ajuntament, 1993-. Col·lecció de fitxes amb exemples de bones pràctiques dutes a terme per institucions i entitats de la ciutat de Barcelona.

JIMÉNEZ, J. (coor.). **Agenda 21 Escolar: districte de Sarrià-Sant Gervasi.** Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Districte de Sarrià-Sant Gervasi, [2005]. 101 p. Presenta les experiències dels 29 centres educatius del districte Sarrià-Sant Gervasi de Barcelona que van formar part del projecte Agenda 21 Escolar durant el curs 2004/2005.

L'Agenda 21 Escolar de Barcelona: les escoles compromeses amb el futur [enregistrament vídeo]. Idea original: Hilda Weissmann, Teresa Franquesa. Barcelona: l'Ajuntament, [2008]. 1 DVD: 18 min. Audiovisual que recull accions i experiències dels centres educatius que participen al programa Agenda 21 Escolar de Barcelona. Educadors, alumnes, mares, pares... ens ofereixen a través dels seus testimonis exemples per dur a terme bones pràctiques en altres centres i altres espais educatius. Expressen l'alegria, l'esforç i la satisfacció per les metes aconseguides.

La ciutat (sostenible) emergent [Enregistrament vídeo]. Barcelona: l'Ajuntament, 2005. 1 DVD: 15 min. Audiovisual filmat en motiu de la Convenció dels Signants del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat – Agenda 21 de Barcelona. Recull tot un conjunt d'iniciatives reals i desenvolupades per organitzacions signants del Compromís.

MACIÀ, P.; SERRANO, M. L. **Projectes d'educació ambiental.** Barcelona: Institut de Ciències de l'Educació, 2003. 127 p. L'IES Gal·la Plàcidia de Barcelona ens descriu tot el desenvolupament dels projectes *Una expedició científica* (1997-1998) i *Estudiar en un habitatge sostenible, en un entorn sa* (1998-1999). Presenten els projectes, les propostes, les investigacions i els resultats.

[Memòries dels centres educatius participants al programa d'Agenda 21 Escolar de Barcelona]. Cada final de curs els centres educatius que participen al programa d'Agenda 21 Escolar de Barcelona han d'elaborar una memòria que resumeixi i avaluï la pròpia experiència. Són una eina de comunicació i aprenentatge per a altres centres i col·lectius i es poden utilitzar com una font d'inspiració. Totes aquestes memòries són consultables al SDEA.

MONFERRER, I. **Un centro 3 S: sostenible, saludable y solidario.** Madrid: CCS, c2005. 164 p. SDEA Proposta educativa que recull activitats senzilles, aplicables directament a l'aula o en qualsevol espai d'educació no formal.

Projectes de l'Agenda 21 Escolar de Sabadell [cd-rom]. [Sabadell]: l'Ajuntament, [2007]. 1 cd-rom. Conté les experiències de 29 centres educatius participants en l'Agenda 21 Escolar de Sabadell. Cada experiència ve explicada a través d'una breu descripció, claus de l'èxit, potencialitats i reptes de futur.

Proyecto para una escuela de calidad ambiental = Ingurumen kalitateko eskolarako proiektua. Vitoria: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco, 2006. 92, 90 p. Procés que té la finalitat de posar en marxa experiències innovadores que serveixin d'exemple a altres centres educatius i avaluar-les per identificar elements clau que permetin generalitzar-les. Als annexos es recullen una sèrie d'instruments utilitzats i/o accions desenvolupades pels centres al llarg del projecte.

RITSCHER, P. **El jardí dels secrets: organitzar i viure els espais exteriors a les escoles.** Barcelona: Rosa Sensat, 2003. 123 p. Text senzill i molt suggeridor sobre perquè i com es poden enriquir espais de joc per a l'educació infantil.

SANTMARTÍ, N.; CASTELLTORT, A. **Experiències d'educació ambiental i el seu lligam amb el marc educatiu.** [Barcelona]: Ajuntament de Sabadell, 93 p. Resum de les activitats i temàtiques desenvolupades pels centres educatius en el marc de l'Agenda 21 Escolar de Sabadell.

Segona Mostra Reciclant: més de quatre idees al voltant d'un tetrabric: agenda 21 escolar 2005-2006. Barcelona: l'Ajuntament, 2007. Catàleg de la *Mostra Reciclant*, iniciativa que convida a dissenyar i fabricar enginys, joguines o realitzar obres artístiques amb materials de rebuig. En aquesta segona edició es va centrar en l'ús d'un material concret, els tetrabrics.

TONUCCI, F. **La ciutat dels infants: una manera nova de pensar la ciutat.** Barcelona: Barcanova, 1997. 231 p. L'obra exposa les idees de Tonucci sobre els problemes quotidians de la infància a les ciutats. Serveixen d'exemple tots els projectes i experiències educatives en què participen nens i nenes de diversos indrets per millorar la qualitat de vida en la seva ciutat.

Programes, xarxes... apunta-t'hi!

Agenda 21 Escolar de Barcelona

www.bcn.cat/agenda21/a21escolar

Programa a través del qual, des de l'any 2001, l'Ajuntament de Barcelona anima els centres educatius de la ciutat a integrar-se en un projecte d'educació ambiental, participació i implicació cívica. Cada centre decideix qui participa i el nombre i la dimensió dels compromisos que adquireix.

WEISSMANN, H.; LLABRÉS, A. **Guia per fer l'Agenda 21 escolar** [en línia]. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Sector de Manteniment i Serveis. Dir. d'Educació Ambiental i Participació, 2001 [Consulta: 16 maig 2008]. Disponible a: <<http://www.bcn.es/agenda21/a21escolar/documents/A21Escolar.pdf>>.

Audiència Pública

www.bcn.es/imeb/audiencia

Programa de l'Ajuntament de Barcelona. És una forma de participació a través de la qual els alumnes de les escoles fan propostes a l'Administració municipal. Després d'un procés col·lectiu de reflexió i debat, els alumnes presenten les seves conclusions en una audiència pública presidida per l'alcalde.

ESCAIOLA, E. La participació del jovent a la vida ciutadana: audiències públiques als nois i noies de Barcelona. **Perspectiva escolar**, 2003, núm. 271, p. 69-75.

Camí escolar

Projecte que intenta fer més segurs, autònoms i agradables els desplaçaments dels nois i noies, i de tots els habitants de la ciutat, de casa a l'escola i de l'escola a casa. El camí escolar és una iniciativa destinada a impulsar la recuperació de l'espai públic per a la relació i la convivència, i una manera innovadora i participativa d'abordar l'educació per la mobilitat.

Camí escolar, camí amic: les experiències de mobilitat i convivència als entorns escolars. **Barcelona educació** [en línia]. Maig – juny 2008, núm. 65 [Consulta: 18 novembre 2008]. Disponible a: <<http://w3.bcn.es/fitxers/civisme/camiescolar.542.pdf>>.

Escoles Verdes

http://mediambient.gencat.net/cat/ciudadans/educacio_ambiental/escoles_verdes

Programa de la Generalitat de Catalunya que té el doble objectiu d'ajudar els centres en la seva ambientalització i reconèixer els centres compromesos en la seva pròpia millora ambiental i en la del seu entorn.

e-Escoles Verdes: butlletí electrònic del programa Escoles Verdes [en línia]. 2008, núm. 11. [Barcelona]: Generalitat de Catalunya, 2007. [Consulta: 18 novembre 2008]. Disponible a: <http://mediambient.gencat.net/cat/html/bev/butlleti_ev11.htm>.

Servei de Documentació d'Educació Ambiental

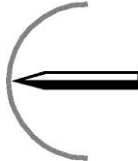
Carrer Nil Fabra, 20 baixos
08012 Barcelona
Tel. 932 562 592
Fax. 932 370 894

A/e: documentacioambiental@bcn.cat
Web: www.bcn.cat/agenda21/crbs

Horari:

De dilluns a divendres de 9.30 a 14 h - 16.30 a 20 h

Ajuntament de Barcelona

 SCEA
Societat
Catalana
d'Educació
Ambiental

Tel. 934 882 979
A/e: scea@pangea.org
Web: www.pangea.org/scea